

Beheersplan
Stadspomp Koningshooikt, Lier

Copyright © Stad Lier en Steenmeijer Architecten BBVBA.

Gebruik van dit document valt onder de strikte beperkingen van het auteursrecht; in het bijzonder wordt er gewezen op de verplichting de bron uitdrukkelijk te vermelden bij het aanhalen van resultaten uit dit document.

Alle foto's en tekeningen in dit document zijn, tenzij anders vermeld, gemaakt door Steenmeijer Architecten BBVBA.

Antwerpen, juli 2018.

Stadspomp Koningshooikt, Lier

Beheersplan

BETREFT	Stadspomp Koningshooikt
LIGGING	Koningsplein Lier
BESCHERMINGSBESLUIT	Ministerieel Besluit van 24 oktober 1995
BEHEERSPLAN OPGEMAAKT DOOR	Steenmeijer Architecten BVBA Kleine Pieter Potstraat 21 2000 Antwerpen T 03 225 26 40 info@steenmeijer.be ref: 0213_012_2000
OPDRACHTGEVER	Stad Lier
SUBSIDIËRENDE OVERHEID	Agentschap Onroerend Erfgoed Herman Teirlinckgebouw Havenlaan 88 bus 5 1000 Brussel
DATUM	3 juli 2018

Inhoudsopgave

In overeenstemming met artikel 8.1.4 van het onroerend erfgoedbesluit van de Vlaamse regering betreffende de uitvoering van het Decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 en latere aanvullingen en wijzigingen, omvat dit beheersplan de volgende elementen:

1. Identificatie en afbakening van het onroerend erfgoed p 11
1.1. Aanleiding en doel	
1.2. Afbakening	
1.3. Identificatie	
1.4. Eigendomssituatie	
2. Historische nota p 21
2.1. Korte chronologie	
2.2. Bouw van een gemeentelijke waterpomp	
2.3. Historiek van recente ingrepen	
3. Inventaris van de erfgoedelementen p 29
3.1. Zuigpomp	
3.2. Sierpomp	
4. Beschrijving van de erfgoedwaarden p 37
4.1. Historische waarde	
4.2. Architecturale waarde	
5. Onderbouwde visie op het toekomstig beheer p 43
5.1. Visie op de bestemming van de stadspomp	
5.2. Naar een duurzaam beheer	
5.3. Beheersdoelstellingen	
6. Opsomming van de werkzaamheden p 49
6.1. Werkzaamheden	
6.2. Werkzaamheden in tabelvorm	

7. Opvolging p 57

- 7.1. Eenmalige werkzaamheden
- 7.2. Terugkerende werkzaamheden en onderhoud
- 7.3. Opvolging

8. Bijlagen p 61

- 8.1. Perimeter van het gebied waarvoor het beheersplan wordt opgemaakt
- 8.2. Lijst van geplande werken
- 8.3. Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating
- 8.4. Extra bijlagen

1. Identificatie en afbakening van het onroerend erfgoed

1.1. Aanleiding en doel voor de opmaak van het beheersplan

Het beheersplan wordt opgemaakt om de nodige restauratie- en onderhoudswerkzaamheden aan de stadspomp op het Koningsplein in Koningshooikt (Lier) vast te leggen voor een periode van 20 jaar. Het is een weldoordachte houvast voor het behoud en het beheer van de erfgoedwaarde(n) van dit onroerend erfgoed.

De stad Lier ijvert naar een goed behoud en beheer van het aanwezige erfgoed in de stad. De stadspomp is gelegen in het centrum van Koningshooikt, een deelgemeente van de stad Lier. De stad heeft nog een zestal stadspompen die sinds de jaren 1980-1990 zijn beschermd als monument.

Naar de toekomst toe wenst de stad Lier de pomp te behouden en daarvoor de nodige maatregelen te treffen. In dit beheersplan worden de beheersmaatregelen geformuleerd die nodig zijn om de pomp te restaureren en het courante onderhoud te organiseren.

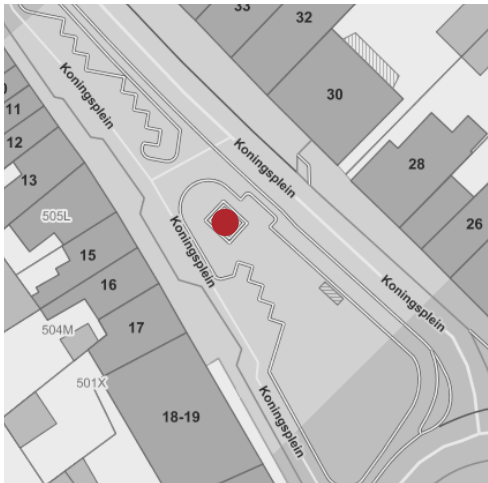
Afb.2. het Koningsplein op de Ferrariskaart (1771-1778), bron: Geopunt

Afb.3. luchtfoto van het Koningsplein anno 2017, bron: Geopunt

1.2. Afbakening

Het beheersplan heeft betrekking op de stadspomp op het Koningsplein in Koningshooikt (Lier) en omvat het volgende perceel:

STADSPOMP KONINGSHOOIKT	
ADMINISTRATIEF PERCEEL	
Gemeente	2500 Koningshooikt
Adres	Koningsplein
Afdeling	LIER 4 AFD/KONINGS- HOOIK
Sectie	B
Perceel	geen nummer
Capakey	geen nummer
GEBOUW	
Huisnummer	geen nummer
Type	waterpomp
	
GEMEENTELIJKE RUP	
Naam BPA	Lier stedelijk en open
Zone	woonlob
Datum goedkeuring	9 oktober 2003

Afb.4. het dorpsplein van Koningshooikt rond 1900-1910, bron: Archief Lier, nr. SLI001016667, te raadplegen op www.kempenserfgoed.be

Afb.5. het Koningsplein kort na de heraanleg eind jaren 1980, bron: Archief Lier, nr. SLI001008961, Gommer Lemmens, te raadplegen op www.kempenserfgoed.be

1.3. Identificatie

1.3.1. Het Koningsplein

De pomp is gelegen op het Koningsplein (vroeger: Dorpsplaats), in de dorpskern van Koningshooikt. Tot 1822 wordt deze dorpskern aangeduid als het Berlaarse gehucht Hooikt. De gemeente Koningshooikt wordt bij Koninklijk Besluit van 11 januari 1821 opgericht. De gehuchten Hooikt en Hazendonk- en later in 1822 ook delen van Onze-Lieve-Vrouw-Waver, Duffel en Lier- worden dan samengevoegd met Koningsbossen of Konings.¹

Op de 18de-eeuwse Ferrariskaart is zichtbaar hoe Hooikt een driehoekig plein heeft. In de literatuur wordt een dergelijk plein een brink of een Frankische driehoek genoemd. Op de Ferrariskaart staan ook enkele bomen en een waterpoel in de noordoostelijke hoek van het plein getekend. De driehoekige vorm van het plein is nog steeds te herkennen in het huidige Koningsplein.²

Op het einde van de 19de eeuw en het begin van de 20ste eeuw worden de wegen rondom het plein verhard.

De huidige inrichting dateert uit de jaren 1980 wanneer het plein als groen- en parkeerzone wordt aangelegd.³

-
- 1 Agentschap Onroerend Erfgoed, Inventaris bouwkundig erfgoed: Koningshooikt, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120746>, laatst geraadpleegd op 26 februari 2018.
 - 2 Geopunt, Ferraris kaart – Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden, www.geopunt.be, laatst geraadpleegd op 26 februari 2018.
 - 3 Archief Lier, Herinrichting Koningsplein, doos 4649-4650.

KONINGS-HOYCKT — *De Blijk*

Uitg. J. A. De Cat

Afb.6. het Koningsplein in het begin van de 20ste eeuw met rechts de oude brouwerij Verbesselt, bron: Archief Lier, nr. SLI001016671, te raadplegen op www.kempischergoed.be

1.3.2. Waterpomp met borstbeeld van koning Leopold I

In 1870 wordt gestart met de bouw van een waterpomp met borstbeeld van koning Leopold I op de Dorpsplaats (nu: Koningsplein) in Koningshooikt. De pomp is tegen de zomer van 1872 klaar en wordt datzelfde jaar op 7 juli plechtig ingehuldigd.

Deze pomp vervangt een oude waterput, die tot dan toe de belangrijkste waterbron is in het dorp en eigendom is van de nabijgelegen brouwerij Verbesselt of De Belser. Met de aanleg van de Mechelbaan- de steenweg naar Onze-Lieve-Vrouw-Waver- in 1869 wordt deze put gedicht.⁴ De waterpomp voorziet vanaf 1872 het dorp van drinkbaar water.

4 Agenschap Onroerend Erfgoed, Inventaris bouwkundig erfgoed: waterpomp met borstbeeld Leopold I, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/85578>, laatst geraadpleegd op 26 februari 2018.

1.3.3. Beschermd onroerend erfgoed

De waterpomp met borstbeeld van koning Leopold I werd beschermd als monument op 24 oktober 1995 omwille van haar historische en architecturale waarden. Op 5 oktober 2009 werd de pomp ook vastgesteld als bouwkundig erfgoed in de inventaris van het agentschap Onroerend Erfgoed.⁵

5 Agentschap Onroerend Erfgoed, Beschermingsbesluit waterpomp met borstbeeld Leopold I, <https://besluiten.onroenderfgoed.be/besluiten/2942> en vaststelling van de inventaris van het bouwkundig erfgoed en vastgesteld lijst, <https://besluiten.onroenderfgoed.be/besluiten/5825>, laatst geraadpleegd op 2 januari 2018.

1.4. Eigendomssituatie

Koningshooikt is een deelgemeente van de stad Lier. Het stadsbestuur is eigenaar van de pomp. Ze treedt op als bouwheer tijdens werkzaamheden aan de pomp en staat in voor het onderhoud. De Stad Lier is ook de opdrachtgever van dit beheersplan.

Afb. 7. de waterpomp rond de jaren 1950, bron: Archief Lier, nr. SLI001034154, te raadplegen op www.kempensergoed.be

2. Historische nota

2.1. Korte chronologie

- 1869** aanleg van de Mechelbaan waarvoor de oorspronkelijke waterput op de Dorpsplaats moet wijken.
- 1870** bouw van een monumentale waterpomp met borstbeeld van Leopold I.
- 1872** feestelijke inhuldiging van de gemeentelijke pomp.
- 1988** heraanleg van het Koningsplein.

Afb. 8. architect Léonard Blomme (1840-1918), bron: wikipedia

2.2. Bouw van een gemeentelijke waterpomp

Op het Koningsplein in Koningshooikt begint de gemeente in 1870 met de bouw van een gemeentelijke waterpomp. De pomp vervangt een oude waterput, die tot 1869-1870 de belangrijkste waterbron was in het dorp. Deze waterput was eigendom van de nabijgelegen dorpsbrouwerij Verbesselt of *De Belser*. De buurtbewoners haalden er met toestemming van de eigenaar - in 1869 de familie Bauwens - ook hun water. Met de aanleg van de Mechelbaan moet de waterput worden gedempt.⁶

Het gemeentebestuur is zich er weliswaar van bewust dat de brouwerij en het dorp niet zonder water kunnen. Het bestuur komt onderling overeen dat het dichten van de waterput onafwendbaar is, maar dat een nieuwe gemeentelijke waterpomp de toegang tot drinkbaar water moet blijven verzekeren. Dat de gemeente eigenaar is van een centraal gelegen stuk grond op het dorpsplein vereenvoudigd hun plan.

Op de zitting van 2 augustus 1869 stemt de gemeenteraad vervolgens in met de beslissing om een pomp te plaatsen op het dorpsplein in Koningshooikt. Tijdens de vergadering wordt ook bepaald dat de pomp versierd moet worden met een arduinen spitszuil bekroond met het borstbeeld van koning Leopold I. De eerste koning van België is enkele jaren voordien overleden. Overal in het land verschijnen herdenkingstekens ter ere van deze koning. De gemeenteraadsleden keuren daarop het ontwerp van de provinciale bouwmeester, Léonard Blomme (1840-1918), goed. Voor het plaatsen van het pompsysteem rekenen ze op een subsidie van één derde van de bouwkosten van de Belgische overheid. Alle andere kosten zal de gemeente Koningshooikt dragen.⁷

Tijdens de gemeenteraad van 10 november 1869 keuren de gemeenteraadsleden vervolgens het bouwplan en het bestek van architect Blomme goed.⁸ De kosten worden geraamd op 1.769,02 Belgische Frank voor de strikt noodzakelijke werken voor het plaatsen van de waterpomp en 2.307,58 Belgische Frank voor de sierzuil met borstbeeld.

Voordat de werken kunnen starten, wordt in de periode februari-april 1870 de openbare aanbesteding uitgeschreven en goedgekeurd.⁹ Tijdens de vergadering van 11 februari 1870 bepalen de gemeenteraadsleden ook nog dat de waterput een diepte van 8,5 meter moet hebben. Op deze manier hoopt het gemeentebestuur de watertoevoer te kunnen verzekeren tijdens de droge maanden. De gemeenteraad beslist eveneens dat de dorpsbrouwerij, als tegemoetkoming voor het verlies van hun waterput, onbeperkt water mag gebruiken van de gemeentelijke waterput.¹⁰

De monumentale pomp is in 1872 klaar. Datzelfde jaar wordt ook het dorpsplein deels gekasseid. De aanleg van het plein wordt in een gemeenteraadsverslag van 18 maart 1872 omschreven als gezondheidswerken.¹¹ Dat zulke werken door lokale besturen worden uitgevoerd, is geen alleenstaande ontwikkeling in België. Na de Belgische onafhankelijkheid wordt de verplichting om

6 Agentschap Onroerend Erfgoed, Inventaris bouwkundig erfgoed: Waterpomp met borstbeeld Leopold I, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/85578>, laatst geraadpleegd op 27 februari 2018.

7 Ibid, 2 augustus 1869.

8 Ibid, 10 november 1869.

9 Ibid, 11 februari 1870 en 6 april 1870.

10 Archief Lier, Dagboek der beraadslagingen van den gemeenteraad van Konings-Hoyck, 11 februari 1870.

11 Archief Lier, Dagboek der beraadslagingen van den gemeenteraad van Konings-Hoyck, 18 maart 1872.

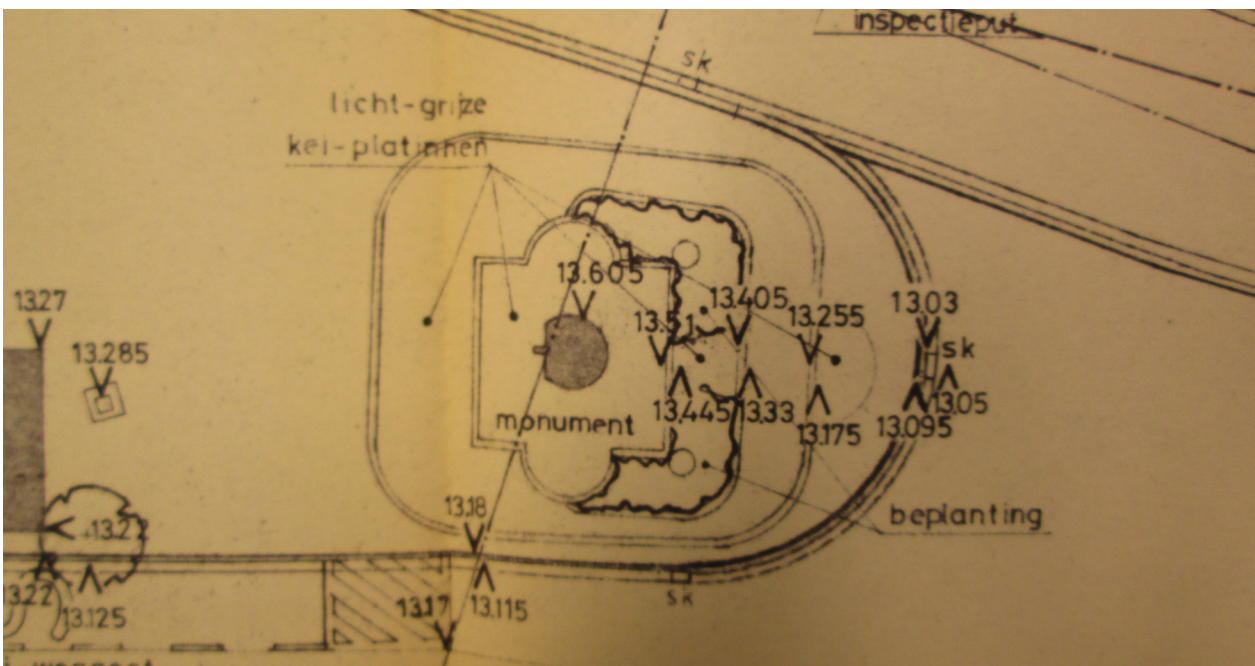
Afb. 9. de waterpomp in het begin van de 20ste eeuw op de Dorpsplaats, nu Koningsplein, bron: Archief Lier, nr. SLI001022271, te raadplegen op www.kempenserfgoed.be

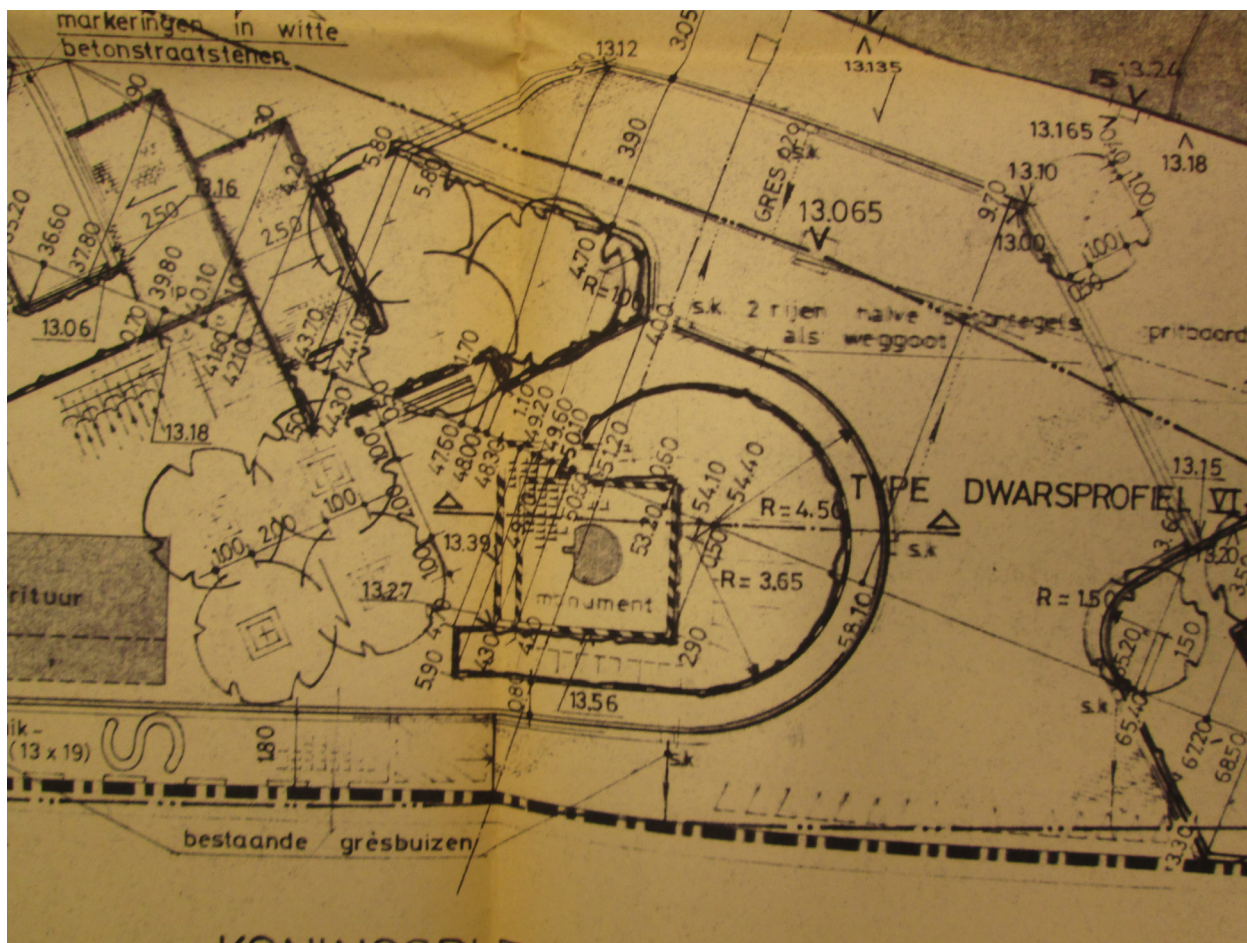
Afb. 10. het plein in de jaren 1980, bron: Archief Lier, nr. SLI001000620, te raadplegen op www.kempenserfgoed.be

te voorzien in drinkbaar water namelijk ingeschreven in de gemeentewet. Gemeenten dienen vanaf 1836 de openbare gezondheid, de veiligheid en de rust van hun inwoners te verzekeren. Dit betekent dat zij ook infrastructuur moeten aanleggen om de inwoners van zuiver drinkwater te voorzien. Het gemeentebestuur van Koningshooikt neemt met de bouw van de waterput en de aanleg van het plein haar verantwoordelijkheid inzake gezondheid en hygiëne op.

Samen met het 25-jarig bestaan van het lokale muziekgezelschap wordt de pomp in de zomer van 1872 feestelijk ingehuldigd. De pomp van Léonard Blomme bestaat uiteindelijk uit twee delen: het arduinen pomphuis en de arduinen sierzuil met het marmeren borstbeeld van koning Leopold I van België (1790-1865).

Afb. 11 en afb. 12. de pomp voor de heraanleg van het Koningsplein in 1988-1989, bron: Archief Lier, Herinrichting Koningsplein, doos 4649-4650

Afb. 13. plan van de heraanleg in 1988-1989, bron: Archief Lier, Herinrichting Koningsplein, doos 4649-4650

2.3. Historiek van recente ingrepen

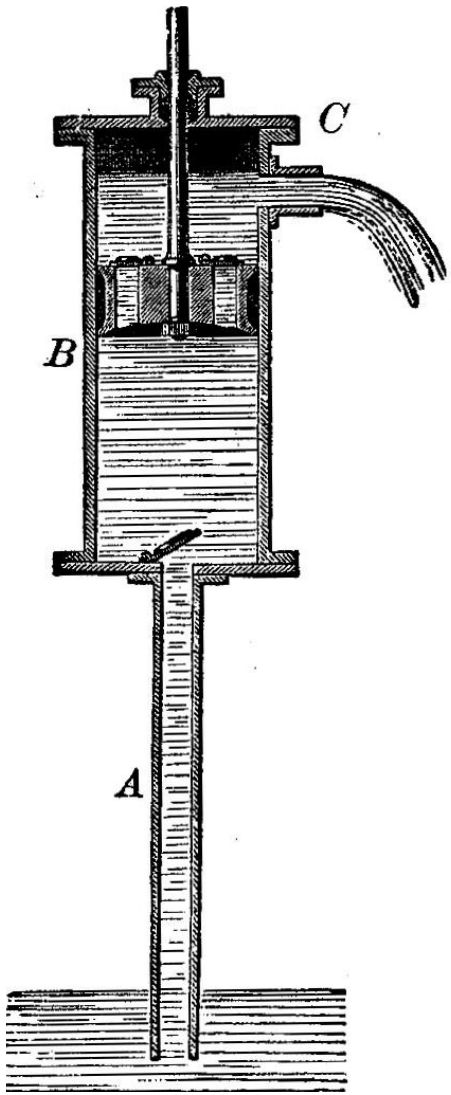
In de 20ste eeuw worden het Koningsplein en de straten eromheen heraangelegd naargelang de verkeersnoden. De meest recente aanleg dateert uit de periode 1988-1989. Op de foto's uit het bouwdoosje blijkt dat de pomp tot dan toe intact bewaard is gebleven. In het nieuwe ontwerp van 1988 wordt de ruimte rondom de pomp evenwel zo hertekend dat de oorspronkelijk gekasseide optrede en de twee flankerende sierpalen verdwijnen.

Afb. 14- afb. 17. de leeuwenkoppen en de uitlopen aan de voor- en achterzijde van de pomp, hier is de bronzen uitloop mogelijk verdwenen

3. Inventaris van de erfgoedelementen

De publieke pomp op het Koningsplein in Koningshooikt heeft een functioneel en een monumentaal karakter. In de eerste plaats was het tot in de 20ste eeuw een vast werktuig om water omhoog te halen en de inwoners van drinkwater te voorzien. Daarnaast is de pomp een herdenkingsmonument voor de overleden koning Leopold I van België (1790-1865, koning van 1831 tot 1865).

Afb. 18. het werkingsprincipe van een zuigpomp, bron: wikipedia

Afb. 19. het pomphuis met ijzeren zwengel

3.1. Zuigpomp

De 19de-eeuwse stadspomp is waarschijnlijk uitgerust met een zuigpompmechanisme.¹² De pomp zuigt water aan, maar perst het niet weg. Het water loopt, eens opgepompt, eenvoudig uit één of meerdere uitlopen (C). Het ophalen van het water gebeurt door het handmatig manipuleren van de smeedijzeren zwengel (armpomp), waardoor een zuiger (B) begint te bewegen in een cilinder. Door het ophalen van de zuiger ontstaat in het pomplichaam een luchtverduunning, waardoor de buitenlucht het water hierin omhoog perst. Het water loopt via een terugslagklep in de aanvoerbuis (A) en een terugslagklep in de zuiger (B) door de uitloop naar buiten.

De zuigpomp wordt bovenop een waterput geplaatst en kan tot 7 à 8 meter het water omhoog pompen.¹³ In de gemeenteraadsverslagen van Koningshooikt staat genoteerd dat de waterput een diepte van 8,5 meter moest hebben. Voor de muren van de put werd gekozen voor een dikte van anderhalve steen.

Om te kunnen achterhalen hoeveel uitlopen de pomp heeft, moet bijkomend onderzoek met behulp van een camera of een gedeeltelijke demontage van de pomp gebeuren. Tijdens het bouwhistorisch onderzoek kon namelijk niet worden bevestigd of de pomp in oorsprong twee uitlopen had en de leeuwenkoppen als waterspuwers functioneerden.¹⁴

SCHADEBEELD

- De pomp is uit bedrijf.
- De ijzeren zwengel is licht roestig en de verf is verschaald.
- Eén bronzen uitloop is aanwezig en in vrij goede staat. Een andere uitloop in de sierzuil is mogelijk verdwenen.¹⁵

Het binnenwerk van de pomp kan niet worden gediagnostiseerd omdat het ingesloten zit in het pomphuis.

12 De pomp is momenteel niet zichtbaar en kan enkel na het demonteren van het pomphuis worden onderzocht.

13 WIND, F., red., *Vandemecum* voor de bouwkunde, Amsterdam, 1945, p. 1086.

14 In het archief van Lier en van het Vlaams Architectuur Instituut werd gezocht naar het oorspronkelijke ontwerp van architect Blomme. Deze zoektocht leverde niets op.

15 Aan de voorzijde van de sierzuil zit een tweede opening. Monumentenwacht vzw vermoedt dat hier een tweede uitloop zat. Tijdens het bouwhistorisch onderzoek werd hier geen aanwijzing voor gevonden. Op de prentkaarten van rond 1900 is de tweede uitloop alleszins niet (meer) aanwezig.

Afb. 20. detail pomphuis: uitloop en rooster, gekrulde pomparm

Afb. 21. 'Aan Leopold I, Koning der Belgen'

Afb. 22. 'J.F. De Bie burgemeester – P.F. Vermylen J.B. Dyck schepenen – C.L. De Bie gemeente secretaris MDCCCLXX'

3.2. Sierpomp

De publieke waterpomp bestaat uit twee delen: het pomphuis en de sierzuil met het borstbeeld van koning Leopold I van België. De pomp bevindt zich aan de zijde van het huidige Koningsplein. Het borstbeeld kijkt richting Sint-Jan-Evangelistkerk.

Het geheel staat op een rechthoekig gekasseid verhoog van twee niveaus met een granieten boordsteen. Dit verhoog had oorspronkelijk een andere vorm: een rechthoek met op de twee uiteinden een halve cirkel (zie afb. 11 en afb. 12). Tijdens de heraanleg van het plein in 1988-1989 kreeg het verhoog zijn huidige rechte vorm. De twee flankerende sierpaaltjes werden destijds ook weggehaald.

Het pompmechanisme zit in een eenvoudig, maar statig, arduinen pomphuis. Het pomphuis heeft een rechthoekige voet. In de sokkel zit vooraan de bronzen uitloop van de pomp. De zwengel hangt aan de rechterzijde van het pomphuis. Het is een gekrulde pomparm. Het pomphuis is versierd met eenvoudige profielen en waterlijsten die op gelijke hoogte lopen als de profielen van de sierzuil. Bovenaan siert een bolvormig ornament het pomphuis. Het pomphuis heeft geen waterbekken. In de plaats daarvan loopt het water via een rooster terug in de waterput.

De arduinen sierzuil staat op een zwaar, rond voetstuk. Deze voet is versierd met pseudo-acroteria en festoenen die met strikken ophangen aan medaillons met daarin de beginletter L van Leopold. Aan weerszijde van het voetstuk hangt ook een gietijzeren leeuwenkop die mogelijk dienst deed als waterspuwer. Op de zuil staan diverse inscripties, scepters en wapenschilden die verwijzen naar koning Leopold I. De bolvormige bekroning is afgewerkt met palmetten en een bandfries met daarin de inscriptie: Onderwijs – godsdienst – drukpers – vereniging.

Het borstbeeld van koning Leopold I is uitgevoerd in witte marmer. Het toont enkel het hoofd, de borst en de schouders en is opgevat als een waarheidsgetrouw statieportret van de koning.

SCHADEBEELD

- Voor zover zichtbaar is de bakstenen fundering van de pomp aan het verpulveren. Bijkomend onderzoek moet uitwijzen of de pomp een bakstenen fundering of kern heeft. Het is ook mogelijk dat de zichtbare baksteen de zijwand van de waterput is.
- De arduin is verweerd en vertoont licht uitgespoelde koolstofaders.
- Scheurvorming doet zich op een aantal plaatsen voor o.a. aan de voorzijde van de sierzuil, links en rechts van de leeuwenkoppen, ter hoogte van de bronzen uitloop en in de waterlijst van het pomphuis. Enkele scheuren werden reeds met een herstelmortel opgevuld.
- De voegen zijn plaatselijk ingescheurd en uitgespoeld met vochtinfiltratie tot gevolg.
- De leeuwenkoppen (incl. bevestiging) zijn zwaar gecorrodeerd. De verf is schraal. De naden tussen de leeuwenkoppen en de arduinen sokkel staan open.
- Het marmeren borstbeeld is bevuild en vertoont lichte versuikering en scheurvorming.
- Een aantal kasseien van het verhoog liggen los.
- Bij de heraanleg van het Koningsplein in 1988-1989 zijn de twee sierpaaltjes weggenomen.

Afb. 23. het borstbeeld van Koning Leopold I van België, met onder de bolvormige bekroning de bandfries met inscriptie: Onderwijs- godsdienst- drukpers- vereeniging

Afb. 24. Koning Leopold I van België

Afb. 25. versiering arduinen sierzuil met medaillon

4. Beschrijving van de erfgoedwaarden

De publieke waterpomp met het borstbeeld van koning Leopold I op het Koningsplein in Koningshooikt (Lier) werd bij Ministerieel besluit van **24 oktober 1995** beschermd als **monument**. Deze bescherming verliep overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 en kwam er na het advies van 4 mei 1995 van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen.

Met het besluit werden verschillende monumenten en stads- en dorpsgezichten te Lier beschermd. Nummer 16 slaat op de pomp in Koningshooikt:

*‘De pomp met zuil en borstbeeld, op het Koningsplein: bekend ten kadaster: Lier (Koningshooikt) 4de afdeling, sectie B, 3de blad 1ste deel zonder kadastrale nummer omwille van het **algemeen belang** gevormd door de **historische en architecturale waarden**: gedenkteken van Leopold I, als verwijzing naar de naam van de gemeente en als getuige van de historische waterbevoorrading van de verdwenen brouwerij.’¹⁶*

Sinds 5 oktober 2009 staat de pomp ook op de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed.¹⁷

16 Agenschap Onroerend Erfgoed, Beschermingsbesluit: Waterpomp met borstbeeld Leopold I, <https://besluiten.onroenderfgoed.be/besluiten/2942/bestanden/8157>, laatst geraadpleegd op 6 februari 2018.

17 Agenschap Onroerend Erfgoed, Vastgestelde inventaris: Waterpomp met borstbeeld Leopold I, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/4660>, laatst geraadpleegd op 6 februari 2018.

Afb. 26. Koningsbossen en Hooikt (Hoet) op de Fricx kaarten uit 1712, bron: Geopunt

Afb. 27. brouwerij Verbesselt in Koningshooikt, bron: Archief Lier, nr. SLI001029560, te raadplegen op www.kempensergoed.be

4.1. Historische waarde

In 1869 nam het schepencollege de beslissing om een publieke waterpomp te bouwen op het dorpsplein van Koningshooikt. Ze sprak daarbij uitdrukkelijk de wens uit om de pomp te versieren met een borstbeeld van koning Leopold I van België. De opdracht ging naar Léonard Blomme, op dat moment provinciaal architect van Antwerpen. Hij ontwierp een publieke waterpomp met een pomphuis en een sierzuil met daarop het borstbeeld van koning Leopold I. De koning was enkele jaren voordien op 10 december 1865 overleden. Met de feestelijke inhuldiging van de pomp in 1872 werd dus ook de overleden vorst herdacht. Vandaag herinnert het borstbeeld nog steeds aan deze historische figuur.

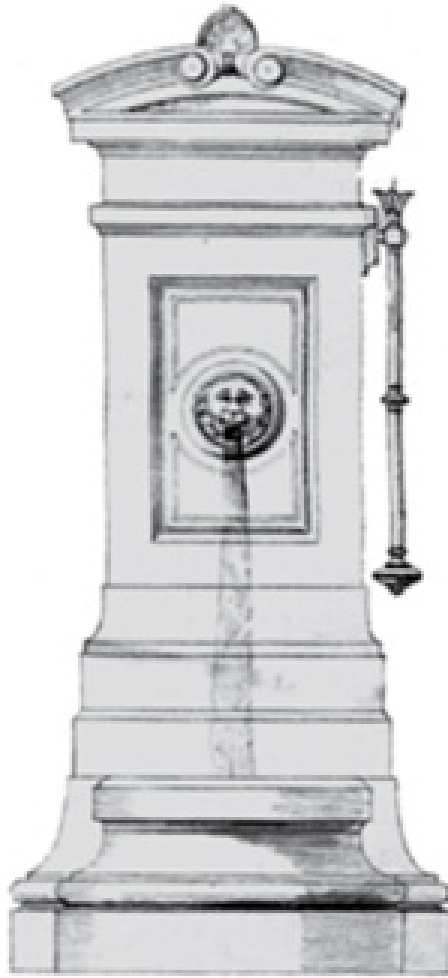
Daarnaast is er een verband tussen het beeld van Leopold I, het Koningsplein en de gemeente Koningshooikt. Ze verwijzen alle drie naar het vorstelijke verleden van Koningshooikt en van België. Voor Koningshooikt en het Koningsplein schuilt de verwijzing naar dit verleden in de naamgeving van deze plaatsen. Ze duiden namelijk op de aanwezigheid van de voormalige koninklijke bossen of koningsbossen in en rond Koningshooikt.

De naam Koningshooikt is een samenvoeging van de namen Konings (verwijzend naar Koningsbossen) en Hooikt. De gemeente Koningshooikt werd opgericht bij Koninklijk Besluit op 11 januari 1821. De gemeente Konings (of Koningsbossen) werd met dit besluit samengevoegd met de Berlaarse gehuchten Hooikt en Hazendonk. In 1822 werden bij deze nieuwe gemeente ook nog kleine stukken van Onze-Lieve-Vrouw-Waver, Lier en Duffel gevoegd. Het huidige Koningsplein lag voor de fusie in het Berlaarse gehucht Hooikt.

Konings verwijst naar het bosgebied Koningsbossen. Een uitgestrekt bos dat in de 13de en 14de eeuw deel uitmaakte van het Land van Mechelen en rond 1740 eigendom werd van de Habsburgse koning. Tot het einde van het ancien régime bleef het bos een allodiaal goed. In 1789 werd het onder de naam Konings een zelfstandige gemeente. Om uiteindelijk in 1881 tot Koningshooikt te gaan behoren.

De waterpomp is ook een getuige van een afgesloten hoofdstuk uit de lokale en alledaagse geschiedenis van Koningshooikt. Ze is een restant van de bedrijvigheid in en rond de dorpsbrouwerij op het dorpsplein in Koningshooikt. In de zuidoostelijke hoek van het plein, op de hoek van de Dorpsplaats (nu: Koningsplein) en de Mechelbaan (vanaf 1869), lag de brouwerij Verbesselt of *De Belsier*. De eigenaar van deze brouwerij was in de 19de eeuw eveneens eigenaar van de waterput op het dorpsplein. Deze oude waterput was de belangrijkste waterbron voor de productie van het bier. Bij de aanleg van de steenweg in 1869 werd de put gedempt. In ruil kreeg de brouwer onbeperkte toegang tot het water van de gemeentelijke waterpomp op het plein. De brouwerij is in de 20ste eeuw afgebroken. De waterpomp is blijven staan.¹⁸

18 CALDERÓN, A., *Vroegere brouwerijen in België*, Gent, 2015, p. 247; Erfgoedcel Kempens Karakter, Erfgoedbank Kempens Karakter: brouwerij Verbesselt, <http://www.kempenserfgoed.be/erfgoed/58220-koningshooikt-brouwerij-verbesselt>, laatste geraadpleegd 27 februari 2018.

Afb. 28. de Nijlense dorpspomp volgens de ontwerptekening van Léonard Blomme, 1871, Provinciaal Archief Antwerpen, bron: De Poemp

4.2. Architecturale waarde

De waterpomp is door provinciaal architect Léonard Blomme (1840-1918) als blikvanger op het dorpsplein van Koningshooikt zeer monumentaal en decoratief uitgewerkt. Het is een waardig gedenkteken voor koning Leopold I van België in eclectische stijl met neogrec invloeden. De pomp werd ook uitgevoerd in kwaliteitsvolle materialen als blauwe hardsteen, witte marmer en brons.

De pomp in Koningshooikt en de publieke waterpomp (1871) in Nijlen zijn de enige bewaarde pompen uit het oeuvre van Léonard Blomme.¹⁹ Hij volgde in 1869 Joseph Schadde (1818-1894) op als provinciaal architect. Blomme maakte tijdens het eerste jaar van zijn aanstelling het ontwerp van de pomp in Koningshooikt. In zijn loopbaan ontwierp hij verschillende pompen voor het arrondissement Mechelen.

19 CAETHOVEN, W., 'Het daarstellen van eenen waterput met pomp', in: *De Poemp*, driemaandelijks tijdschrift Heemkring Davidsfonds Nijlen, 54(2007).

5. Onderbouwde visie op het toekomstig beheer

Het beheersplan behelst een langetermijnvisie van 20 jaar op het behoud en het beheer van de erfgoedwaarden van de waterpomp met borstbeeld van koning Leopold I van België op het Koningsplein in Koningshooikt. De visie wordt vertaald in beheersdoelstellingen, die op hun beurt gekoppeld worden aan concrete maatregelen en acties. Visie en doelstellingen dienen samen als uitgangspunt voor het plannen van de nodige en de gewenste werken aan het erfgoed.

5.1. Visie op de bestemming van de pomp

De waterpomp is vandaag nog steeds een opvallend en beeldbepalend monument in het centrum van Koningshooikt. Als waterbevoorradingsplaats van het dorp en de brouwerij heeft ze haar functie evenwel verloren. Sinds de komst van het waterleidingnetwerk vanaf de jaren 1940 is de pomp stilaan buiten gebruik geraakt.

Toch blijft de pomp een esthetisch en historisch waardevol bouwwerk in Koningshooikt. De pomp springt in het oog door haar statig en sierlijk ontwerp. Koning Leopold I kijkt over het dorpsplein uit. De pomp maakt als monument ook deel uit van het historische dorpsgezicht van Koningshooikt. Ze is een blijvende herinnering aan de organisatie van het dagelijks (dorps)leven in het verleden en aan koning Leopold I van België. De historische en architecturale erfgoedwaarden van de pomp zijn dus zichtbaar aanwezig en liggen aan de basis van deze visie.

De pomp is sinds de bouw in 1870-1872 eigendom van de gemeente Koningshooikt. Een gemeente die sinds 1977 bij de stad Lier hoort. Het Lierse stadsbestuur treedt vandaag op als bouwheer bij werken aan de pomp en als opdrachtgever van dit beheersplan. Hoewel de stad de pomp niet meer in gebruik heeft, draagt ze wel blijvend zorg voor het patrimonium en het lokale erfgoed in Lier. De pomp maakt immers deel uit van het collectieve geheugen van de gemeente en de geschiedenis van het dorp. Het behouden en het waarden van dit stukje erfgoed komt de lokale gemeenschap ten goede en draagt op die manier bij aan een duurzame samenleving.

De pomp maakt daarnaast ook deel uit van de openbare ruimte. Orde en veiligheid worden daarom eveneens ingeschreven in deze visie. Een proper en goed onderhouden dorpsplein - waartoe de pomp en haar directe omgeving aan bijdragen - heeft een positieve invloed op het welzijn van bezoekers én inwoners. De veiligheid van en rondom de pomp is voor iedereen belangrijk.

Samengevat:

- De pomp met borstbeeld van koning Leopold I maakt deel uit van het historische centrum van Koningshooikt: de erfgoedwaarden van het monument worden bewaard en versterkt.
- De pomp met borstbeeld van Koning Leopold I maakt deel uit van de openbare ruimte: de orde en de veiligheid rondom de pomp worden verbeterd en verzekerd.

5.2. Naar een duurzaam beheer

a. Visie vs. beheer

Overeenkomstig het Onroerendergoeddecreet van 2013 heeft de stad Lier als eigenaar van de pomp met het borstbeeld van Leopold I in Koningshooikt de plicht om het bouwwerk in goede staat te houden en de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren. Bij gebruik, onderhoud en eventuele aanpassingen of uitbreidingen dient het stadsbestuur dan ook, uit te gaan van het behoud of de versterking van de erfgoedwaarden die tot de bescherming hebben geleid, overeenkomstig Onroerendergoedbesluit art. 6.1.1-6.3.28 en Onroerendergoeddecreet art. 6.4.1-6.4.10.

Naast de verplichtingen die voortvloeien uit het bovenstaande decreet engageert de stad Lier zich als beheerder en eigenaar van de stadspomp met dit beheersplan om een duidelijke en duurzame beheersvisie op te stellen voor dit monument. In deze visie verduidelijkt de stad hoe ze dit erfgoed in de toekomst ziet en hoe ze de vooropgestelde visie wenst na te streven aan de hand van doelstellingen.

De stad Lier staat achter het principe dat alle ingrepen de beschermde erfgoedwaarden zullen ondersteunen en een meerwaarde zullen zijn voor het beschermde goed. Ze voorkomt dat er ingrepen, verbouwingen of aanpassingen gebeuren die onoordeelkundig en onherroepelijk zijn, en die een nefast verlies voor de beschreven en gemotiveerde waarden van het beschermde erfgoed tot gevolg hebben. In de eerste plaats behelst dit alles de instandhouding van de voor de erfgoedwaarden bepalende externe en interne, decoratieve en constructieve elementen, door middel van vakkundig onderhoud en conserverende ingrepen.

De stad Lier neemt haar verantwoordelijkheid op en treedt op als bouwheer voor restauratie- en onderhoudswerkzaamheden aan de pomp op het Koningsplein en als opdrachtgever van dit beheersplan.

b. Actuele toestand

De pomp is grotendeels intact bewaard gebleven. Voor de pomp stonden oorspronkelijk wel twee sierpaaltjes, die bij de heraanleg van het plein in 1988-1989 zijn weggenomen. Het gekasseide verhoog is door deze herschikking van het plein eveneens zijn oorspronkelijk vorm verloren.

Om de toekomst van de pomp verder te vrijwaren, dienen de nodige restauratiewerkzaamheden te worden uitgevoerd. Het bouwwerk heeft steeds in weer en wind gestaan en dat heeft zijn sporen nagelaten op het monument: de arduinen steen is plaatselijk gescheurd, de voegnaden zijn ingescheurd of uitgespoeld, het marmer van het borstbeeld is licht gesuikerd, ... Tijdens de laatste inspectie van Monumentenwacht vzw en Steenmeijer architecten werden ook vraagtekens geplaatst bij de huidige toestand van de fundering van de pomp. Een totaalrestauratie dringt zich daarom op waarbij de stabiliteit van de pomp wordt onderzocht en de constructie en de materialen de nodige aandacht krijgen.

5.3. Beheersdoelstellingen

De vooropgestelde beheersvisie voor de komende 20 jaar beoogt het behoud en de herwaardering van de pomp op het Koningsplein in Koningshooikt, zodat de historische en architecturale waarden daarvan worden bestendigd.

Restauratie en onderhoud zijn noodzakelijk om de erfgoedelementen te behouden of te herwaarderen. De vooropgestelde maatregelen zijn zo opgesteld dat de beheersdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden. De concrete restauratiewerkzaamheden worden toegelicht in hoofdstuk 6.

Doelstelling 1: behoud en beheer van de erfgoedwaarden van de pomp met borstbeeld van koning Leopold I

Doelstelling 2: verbeteren van de orde en de veiligheid van de openbare ruimte in de directe omgeving van de pomp

Doelstelling 3: valoriseren van de stadspomp

6. Opsomming van de werkzaamheden

De Stad Lier is eigenaar van de pomp met borstbeeld van koning Leopold I op het Koningsplein in Koningshooikt. Bij toekomstige werkzaamheden treedt ze daarom op als bouwheer. Als opdrachtgever van dit beheersplan ziet ze eveneens toe op de opvolging en de evaluatie van de hierna uitgeschreven doelstellingen en maatregelen.

6.1. Werkzaamheden

Doelstelling 1 behoud en beheer van de erfgoedwaarden van de pomp met borstbeeld van koning Leopold I

MAATREGEL 1 IN SITU BEWAREN VAN DE ZUIGPOMP IN HET POMPHUIS

ACTIE 1: OPENEN VAN HET POMPHUIS OM EEN REGISTRATIE (INCLUSIEF FOTOREPORTAGE) EN EEN DIAGNOSE TE KUNNEN MAKEN VAN DE ZUIGPOMP;

Op dit moment zijn enkel de zwengel en de uitloop met het blote oog te inspecteren. Het is raden naar de toestand van het binnenwerk.

ACTIE 2: ONTROESTEN EN HERSCHILDEREN VAN DE POMPARM.

De pomparm is in vrij goede staat. Het schilderwerk is verschaald en dient te worden vernieuwd om roestvorming te voorkomen.

MAATREGEL 2 HERSTELLEN VAN DE MONUMENTALE SIERPOMP (POMPHUIS, SIERZUIL EN BORSTBEELD)

ACTIE 3: VOORONDERZOEK NAAR DE STABILITEIT VAN DE FUNDERING VAN DE POMP;

De arduinen stenen zijn plaatselijk gescheurd en de bakstenen waarop de pomp lijkt te rusten zijn onderspoeld en verpulverd. Dit kunnen tekens zijn van stabiliteitsproblemen.

ACTIE 4: HERSTELLEN VAN DE STABILITEIT VAN DE MONUMENTALE POMP;

ACTIE 5: HERSTELLEN EN REINIGEN VAN DE ARDUINSTEEN;

De uitgespoelde koolstofanders en de scheuren in de arduinsteen en de voegen dienen met een aangepaste kalkmortel te worden hersteld. De arduin is daarnaast ook vervuild en moet op een passende manier worden gereinigd.

ACTIE 6: HERSTELLEN, ONTROESTEN EN HERSCHILDEREN VAN DE IJZEREN LEEUWENKOPPEN;

De twee leeuwenkoppen zijn sterk tot zeer sterk roestig. De verf is verschaald waardoor het ijzer vatbaar is voor water en roestvorming. De bevestigingen komen ook los. De naden tussen de arduin en de leeuwenkoppen staan momenteel open. De roestige bevestigingen tasten eveneens de arduinen steen aan.

ACTIE 7: HERSTELLEN EN REINIGEN VAN HET MARMEREN BORSTBEELD;

Het borstbeeld vertoont lichte scheurvorming. Het marmer is licht versuikerd en is sterk bevuild. De scheuren werden in het verleden al eens hersteld, maar de toegepaste herstelspecie is alweer uitgespoeld.

MAATREGEL 3**NAZICHT EN ONDERHOUD VAN DE MONUMENTALE SIERPOMP**

ACTIE 8: ONTROESTEN EN SCHILDEREN VAN DE IJZEREN ONDERDELEN (O.A. POMPARM, LEEUWENKOPPEN, AFDEKROOSTER);

ACTIE 9: REINIGEN VAN DE BRONZEN ONDERDELEN (O.A. UITLOOP);

Voor het poetsen van brons mogen geen schurende hulpmiddelen of producten worden gebruikt. Na het reinigen kan het brons worden opgepoetst met was.

ACTIE 10: REINIGEN VAN DE ARDUINEN EN MARMEREN NATUURSTEEN.

Doelstelling 2 verbeteren van de orde en de veiligheid van de openbare ruimte in de directe omgeving van de pomp

MAATREGEL 1 VERBETEREN VAN DE VEILIGHEID

ACTIE 1: DICTEN VAN DE UITLOOP AAN DE VOORZIJDE VAN DE SIERZUIL;

Momenteel zit er een opening in de voorzijde van de sierzuil waarin mensen afval kunnen achterlaten of met hun hand in kunnen vast komen te zitten.

MAATREGEL 2 ONDERHOUDEN VAN DE DIRECTE OMGEVING VAN DE POMP

ACTIE 2: VERWIJDEREN VAN MOS EN ANDER ONKRUID OF AFVAL RONDON DE POMP.

Doelstelling 3 valoriseren van de stadspomp

MAATREGEL 1 VERBETEREN VAN DE PUBLIEKE ONTSLUITING VAN DE POMP

ACTIE 1: PLAATSEN VAN EEN INFORMATIEPANEEL BIJ DE STADSPOMP;

ACTIE 2: HERAANLEGGEN VAN DE GROENZONE RONDON DE POMP.

De pomp zit momenteel deels verscholen achter een haag. Door de groenzone rondom de pomp te herschikken kan de pomp terug een centrale rol innemen op het plein. Indien de oorspronkelijk esierpaaltjes zijn bewaard, kunnen deze worden teruggeplaatst. Bijkomende zitgelegenheid kan het publieke karakter van de pomp en het plein opnieuw in de verf zetten.

MAATREGEL 2 OPNIEUW IN GEBRUIK NEMEN VAN DE POMP.

ACTIE 1: HERSTELLEN VAN HET BINNENWERK VAN DE POMP;

ACTIE 2: HERSTELLEN VAN DE WATERPUT.

6.2. Werkzaamheden in tabelvorm

Aard der werken		Frequentie	Vrijstelling toelating	
DOELSTELLING 1: BEHOUD EN BEHEER VAN DE ERFGOEDWAARDEN VAN DE POMP MET BORSTBEELD VAN KONING LEOPOLD I				
Maatregel 1	In situ bewaren van de zuigpomp in het pomphuis			
	Actie 1	openen van het pomphuis om een registratie (inclusief fotoreportage) en een diagnose te kunnen maken van de zuigpomp	eenmalig	nee
	Actie 2	ontroesten en herschilderen van de pomparm	eenmalig	nee
Maatregel 2	Herstellen van de monumentale sierpomp (pomphuis, sierzuil en borstbeeld)			
	Actie 3	vooronderzoek naar de stabiliteit van de fundering van de pomp	eenmalig	nee
	Actie 4	herstellen van de stabiliteit van de monumentale pomp	eenmalig	nee
	Actie 5	herstellen en reinigen van de arduinsteen	eenmalig	nee
	Actie 6	herstellen, ontroesten en herschilderen van de ijzeren leeuwenkoppen	eenmalig	nee
	Actie 7	herstellen en reinigen van het marmeren borstbeeld	eenmalig	nee
Maatregel 3	Nazicht en onderhoud van de monumentale sierpomp			
	Actie 8	ontroesten en schilderen van de ijzeren onderdelen (o.a. pomparm, leeuwenkoppen, afdekrooster)	eenmalig, herhalen om de 10 jaar	nee
	Actie 9	reinen van de bronzen onderdelen (o.a. uitloop)	1/jaar	ja
	Actie 10	reinen van de arduinen en marmeren natuursteen	1/jaar	ja
DOELSTELLING 2: VERBETEREN VAN DE ORDE EN DE VEILIGHEID VAN DE OPENBARE RUIMTE IN DE DIRECTE OMGEVING VAN DE POMP				
Maatregel 1	Verbeteren van de veiligheid			
	Actie 1	dichten van de uitloop aan de voorzijde van de sierzuil	1/jaar	ja
Maatregel 2	Onderhouden van de directe omgeving van de pomp			
	Actie 2	verwijderen van mos en ander onkruid of afval rondom de pomp	12/jaar, naargelang het seizoen	ja

Aard der werken		Frequentie	Vrijstelling toelating	
DOELSTELLING 3: VALORISEREN VAN DE STADSPOMP				
Maatregel 1	Verbeteren van de publieke ontsluiting van de pomp			
	Actie 1	plaatsen van een informatiepaneel bij de stadspomp	1/jaar	ja
	Actie 2	heraanleggen van de groenzone rondom de pomp	1/jaar	ja
Maatregel 2	Opnieuw in gebruik nemen van de pomp			
	Actie 1	herstellen van het binnenwerk van de pomp	eenmalig	nee
	Actie 2	herstellen van de waterput	eenmalig	nee

7. Opvolging

7.1. Eenmalige werkzaamheden

In hoofdstuk 6 wordt aangegeven welke maatregelen en acties ondernomen moeten worden om de gemeentelijke waterpomp op het Koningsplein in Koningshooikt terug in optimale conditie te brengen. Prioritair is de zorg voor de natuurstenen, ijzeren en bronzen elementen die te lijden hebben onder de weersomstandigheden. Uit een verkennend vooronderzoek moet blijken of de pomp ook te kampen heeft met stabiliteitsproblemen. Indien dit het geval is, moet de stabiliteit van de fundering en de pomp als eerste worden hersteld.

Daarnaast dient het binnenwerk van de pomp in situ te worden bewaard. De stad Lier heeft momenteel niet de ambitie om de pomp terug in bedrijf te stellen. Door het mechanisme in het pomphuis te bewaren, kunnen er geen onderdelen verloren gaan en blijft deze optie open voor de toekomst.

Voor de premiegerechtigde werkzaamheden moeten de bijhorende dossiers nog worden opgesteld en ingediend bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

7.2. Terugkerende werkzaamheden en onderhoud

De stad Lier voorziet jaarlijks een bedrag in haar begroting voor onderhoud en terugkerende werkzaamheden aan de waterpomp. Met regelmaat zullen de vooropgestelde onderhoudswerken worden uitgevoerd. Het onderhoud van en rondom de pomp (o.a. reinigen van de bronzen uitloop, verwijderen onkruid en afval) kan in de reguliere werking van de staddiensten worden opgenomen.

Voor de premiegerechtigde werkzaamheden maakt de stad Lier de bijhorende dossiers op en dient deze in bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

7.3. Opvolging

De stad Lier staat in voor de uitvoering en de opvolging van het beheersplan. Ze legt zich erop toe om de beheersdoelstellingen te realiseren en te evalueren en hierover te rapporteren bij het agentschap Onroerend Erfgoed. De timing van het rapporteren aan de buitendienst van het agentschap verschilt naargelang de aard van de maatregelen en de werken:

- Indien dringende maatregelen: jaarlijks rapport.
- Indien werkzaamheden in uitvoering: rapport ten laatste 6 maanden na het beëindigen van de werkzaamheden. Er wordt een verslag of voortgangsrapport gemaakt van het verloop van de werkzaamheden met vermelding van aard, plaats, datum en resultaat, inclusief fotomateriaal. Dit verslag zal worden opgesteld door de ontwerper, o.a. architect, restaurateur, technicus, etc., die voor de opmaak van de dossiers en de opvolging van de werken instaat.
- Indien in goede staat en geen werkzaamheden gepland op korte termijn: vijfjaarlijks rapport.

Voor terugkerende werkzaamheden verbindt de stad Lier zich ertoe de onderhoudsdagboeken te volgen die na de eenmalige werkzaamheden worden opgemaakt en aan hen worden bezorgd.

Daarnaast wordt Monumentenwacht Provincie Antwerpen tweejaarlijks gecontacteerd door de stad Lier voor een deskundige inspectie van de waterpomp met sierzuil en borstbeeld. Zij kunnen naast een controle van het bouwwerk kleine noodherstellingen uitvoeren op plaatsen die anders moeilijk bereikbaar zijn. De verslagen van Monumentenwacht worden bezorgd aan de verantwoordelijke staddienst en het agentschap Onroerend Erfgoed. Op basis van deze verslagen kan de stad Lier beslissen om eventueel bijkomende onderhoudsmaatregelen te nemen.

8. Bijlagen

Bijlagen	Niet van toepassing (dus niet bijgevoegd)	Bijgevoegd
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt		8.1
Lijst van geplande werken		8.2
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating		8.3
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	x	
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	x	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	x	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	x	
Lijst van cultuurgoederen die in aanmerking komen voor een premie	x	
Lijst van premiegerechtigde werken aan een orgel dat dateert van na WOI	x	
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	x	
Extra bijlagen:		8.4
- Bibliografie		8.4.1
- Digitale versie van het beheersplan		8.4.2

8.1. Perimeter van het gebied waarvoor het beheersplan wordt opgemaakt

Afb. 50. omgeving van de stadspomp met aanduiding op de exacte locatie van de pomp. Bron: Geopunt Vlaanderen

8.2. Lijst van geplande werken

Aard der werken		Frequentie	Vrijstelling toelating	
DOELSTELLING 1: BEHOUD EN BEHEER VAN DE ERFGOEDWAARDEN VAN DE POMP MET BORSTBEELD VAN KONING LEOPOLD I				
Maatregel 1	In situ bewaren van de zuigpomp in het pomphuis			
	Actie 1	openen van het pomphuis om een registratie (inclusief fotoreportage) en een diagnose te kunnen maken van de zuigpomp	eenmalig	nee
	Actie 2	ontroesten en herschilderen van de pomparm	eenmalig	nee
Maatregel 2	Herstellen van de monumentale sierpomp (pomphuis, sierzuil en borstbeeld)			
	Actie 3	vooronderzoek naar de stabiliteit van de fundering van de pomp	eenmalig	nee
	Actie 4	herstellen van de stabiliteit van de monumentale pomp	eenmalig	nee
	Actie 5	herstellen en reinigen van de arduinsteen	eenmalig	nee
	Actie 6	herstellen, ontroesten en herschilderen van de ijzeren leeuwenkoppen	eenmalig	nee
	Actie 7	herstellen en reinigen van het marmeren borstbeeld	eenmalig	nee
Maatregel 3	Nazicht en onderhoud van de monumentale sierpomp			
	Actie 8	ontroesten en schilderen van de ijzeren onderdelen (o.a. pomparm, leeuwenkoppen, afdekrooster)	eenmalig, herhalen om de 10 jaar	nee
	Actie 9	reinen van de bronzen onderdelen (o.a. uitloop)	1/jaar	ja
	Actie 10	reinen van de arduinen en marmeren natuursteen	1/jaar	ja
DOELSTELLING 2: VERBETEREN VAN DE ORDE EN DE VEILIGHEID VAN DE OPENBARE RUIMTE IN DE DIRECTE OMGEVING VAN DE POMP				
Maatregel 1	Verbeteren van de veiligheid			
	Actie 1	dichten van de uitloop aan de voorzijde van de sierzuil	1/jaar	ja
Maatregel 2	Onderhouden van de directe omgeving van de pomp			
	Actie 2	verwijderen van mos en ander onkruid of afval rondom de pomp	12/jaar, naargelang het seizoen	ja

Aard der werken		Frequentie	Vrijstelling toelating	
DOELSTELLING 3: VALORISEREN VAN DE STADSPOMP				
Maatregel 1	Verbeteren van de publieke ontsluiting van de pomp			
	Actie 1	plaatsen van een informatiepaneel bij de stadspomp	1/jaar	ja
	Actie 2	heraanleggen van de groenzone rondom de pomp	1/jaar	ja
Maatregel 2	Opnieuw in gebruik nemen van de pomp			
	Actie 1	herstellen van het binnenwerk van de pomp	eenmalig	nee
	Actie 2	herstellen van de waterput	eenmalig	nee

8.3. Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating

Aard der werken		Frequentie	Vrijstelling toelating
DOELSTELLING 1: BEHOUD EN BEHEER VAN DE ERFGOEDWAARDEN VAN DE POMP MET BORSTBEELD VAN KONING LEOPOLD I			
Maatregel 3	Nazicht en onderhoud van de monumentale sierpomp		
Actie 9	reinigen van de bronzen onderdelen (o.a. uitloop)	1/jaar	ja
Actie 10	reinigen van de arduinen en marmeren natuursteen	1/jaar	ja
DOELSTELLING 2: VERBETEREN VAN DE ORDE EN DE VEILIGHEID VAN DE OPENBARE RUIMTE IN DE DIRECTE OMGEVING VAN DE POMP			
Maatregel 1	Verbeteren van de veiligheid		
Actie 1	dichten van de uitloop aan de voorzijde van de sierzuil	1/jaar	ja
Maatregel 2	Onderhouden van de directe omgeving van de pomp		
Actie 2	verwijderen van mos en ander onkruid of afval rondom de pomp	12/jaar, naargelang het seizoen	ja
DOELSTELLING 3: VALORISEREN VAN DE STADSPOMP			
Maatregel 1	Verbeteren van de publieke ontsluiting van de pomp		
Actie 1	plaatsen van een informatiepaneel bij de stadspomp	1/jaar	ja
Actie 2	heraanleggen van de groenzone rondom de pomp	1/jaar	ja

8.4. Extra bijlagen

8.4.1. Bibliografie

8.4.2. Digitale versie van het beheersplan

8.4.1. Bibliografie

ARCHIEVEN

Archief Lier, Archief Koningshooikt, Dagboek der beraadslagen van den gemeenteraad van Konings-Hoyckt, 1869-1872, 1 register.

Archief Lier, Dossier inzake de herinrichting Koningsplein, doos 4649-4650.

LITERATUUR

CAETHOVEN, W., 'Het daarstellen van eenen waterput met pomp', in: *De Poemp*, driemaandelijks tijdschrift Heemkring Davidsfonds Nijlen, 54(2007).

CALDÉRON, A., *Vroegere brouwerijen in België*, Gent, 2015.

KENNES H. en WYLLEMAN, L., red., 'Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Antwerpen, Kanton Lier', in: *Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen*, Brussel-Turnhout, 1990.

DEWELDE, D., *Watergebruik in Lier. Van Netewater tot kraantjeswater*, onuitgegeven eindverhandeling voor de opleiding gids, CVO Turnhout, 2014-2015.

WIND, F., *Vandemecum voor de bouwkunde*, Amsterdam, 1945.

INSPECTIEVERSLAGEN

MONUMENTENWACHT PROVINCIE ANTWERPEN, *Klein erfgoed van en te Lier – Stadspomp (A-40/11859/2016/B)*, 2016.

ONLINE BRONNEN EN DATABANKEN

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, *Inventaris Onroerend Erfgoed*, <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, *Geoportaal Onroerend Erfgoed*, <https://geo.onroenderfgoed.be>

DE WATERGROEP, *Historiek*, <https://www.dewatergroep.be/nl-be/over-de-watergroep/wat-doen-we/historiek>

KEMPENS ERFGOED, *Erfgoedbank Kempens Karakter*, www.kempenserfgoed.be

PIDPA, *Geschiedenis van Pidpa*, <https://www.pidpa.be/content/100-jaar-pidpa>

VLAAMSE OVERHEID, *Geopunt Vlaanderen*, <https://www.geopunt.be>

8.4.2. Digitale versie van het beheersplan

